

УДК 327 (477)

ЛЕВИК БОГДАН,

доктор історичних наук, Національний університет "Львівська політехніка", м. Львів

ЗМІНА ГЕОПОЛІТИЧНОГО ВИБОРУ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (СУЧАСНИЙ ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті простежено процеси та умови, що призвели до зміни геополітичного вектора України в другому десятиріччі XXI століття. Проведено аналіз чинних нормативно-правових документів з питань національної безпеки й оборони, прийнятих українською владою у 2015-2016 рр. Указано на стратегічні прорахунки через відсутність України в європейській системі протиракетної оборони, а також у системі регіональної безпеки. Акцентовано на намаганні Росії повернути Україну в поле своїх інтересів. Наведено перелік викликів, загроз та небезпек, які реально впливають на стан національної безпеки нашої країни.

Ключові слова: національна безпека України; геополітичний вибір України; нормативно-правові документи в секторі безпеки й оборони України.

Постановка проблеми. Історичні уроки минулого вчать, що мирні (дипломатичні) ініціативи ефективні лише тоді, коли вони підкріплюються військовою потугою. Збройні сили завжди були вирішальним фактором існування держави. Зовнішньополітичні та внутрішні умови безпосередньо чи опосередковано впливали на процес військового будівництва.

Період 1991-2016 рр. для України можна охарактеризувати як час утрачених геополітичних та геостратегічних можливостей. У цей період різко змінилась геополітична ситуація навколо нашої держави. І хоча євроатлантичний вектор в остаточному варіанті переміг, однак Україна втратила свої вигідні до цього геостратегічні позиції. Маючи на початку свого утворення надзвичайно вигідне політико-географічне становище, пряме відношення до держав "ядерного клубу", Україна не спромоглась, щоб до її голосу дослухались на міжнародній арені. Військова потуга ще довго буде переконливим фактором у міжнародних відносинах, а також остаточним чинником у кризових ситуаціях. Утративши "ядерний щит", ми втратили стримувальний фактор. Задекларувавши 1990 р. зобов'язання не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї, Україна втратила до себе стратегічний інтерес з боку країн "великої вісімки", потрапивши з першого міжнародного ешелону в другий. Можливо, це було зроблено під впливом "чорнобильського синдрому" (боязнь усього, що пов'язано з ядерною енергією), але Україна стала вразливою. Надалі відсутність стратегічного бачення, неможливість вироблення власної геостратегії, засвоєння комплексу меншовартості привело до зовнішньополітичного хитання. На цьому тлі швидко виникла зовнішня залежність від енергетичних джерел. А сьогодні держава майже втратила і свої транзитні функції.

Створенню дієвої системи національної безпеки має передувати чітке визначення її концепції та стратегії, чинників, які перешкоджають формулювати національні пріоритети, вивчення зарубіжних надбань у цій сфері, аналітична розвідка історичного досвіду. Чітко визначені національні пріоритети допомагають обрати правильний міжнародний стратегічний курс.

Бажаючи інтегруватись у міжнародні безпекові організації, держава повинна прагнути до максималь-

ного захисту своїх національних інтересів. Час країн-одинаків минув.

Дослідження та публікації з проблеми. Нестабільна безпекова ситуація на пострадянському просторі, надмірна політизація армій як корпоративного специфічного утворення вимагає пошуку ефективних, науково обґрунтованих кроків у реформуванні та трансформації військового сектора національної безпеки. В Україні немає спеціальних цілісних історичних досліджень на запропоновану тему. Детальне дослідження історіографії показало, що вітчизняні науковці в галузі новітньої історії здебільшого зосередили свою науково-дослідну роботу на вивченні минулого українського війська, особливо доби визвольних змагань. Практично поза увагою залишилась важлива складова системи національної безпеки - військово-політична безпека. Фундаментальні монографії із запропонованої проблеми відсутні. Окремі роботи вітчизняних істориків переважно фрагментарно досліджують цю проблему, без відповідного аналізу історичного досвіду. Концептуальних робіт немає.

Попри це, дослідниками геополітичних проблем сучасної України, які вказували на необхідність розбудови військово-політичного сектора національної безпеки й пропонували своє бачення тих чи інших питань, слід назвати В. П. Горбуліна [1], А. Бірюченка [2], В. Ю. Богдановича, М. Ф. Єжеева, І. В. Свида [3], В. Б. Вагапова [4], О. Дзьобаня [5], О. Палія [6], М. Пендюру [7], Г. П. Ситника [8], Л. Хилько [9] та ін.

Метою роботи є простеження процесів та умов, що призвели до зміни геополітичного вектора України в другому десятиріччі XXI століття.

Виклад основного матеріалу. Після розпаду СРСР перед кожною новою незалежною державою постало питання вибору шляху подальшого розвитку. Конституційно всі пострадянські республіки обрали демократичну модель. Кожна з новопроголошених незалежних республік розпочала пошук забезпечення своєї безпеки. Більшість обрали входження до існуючих військово-політичних блоків (ОДКБ - Білорусь, Вірменія, Казахстан, Узбекистан, Киргизстан та НАТО - Литва, Латвія, Естонія), меншість - політику позитивного нейтралітету (Туркменістан, Молдова) та достатньої оборони, реш-

та провадили особисту багатовекторну зовнішню політику (Україна, Азербайджан). Політичному та військовому керівництву країн "молодої демократії" необхідно було визначити свої військові та політико-дипломатичні дії в боротьбі з глобальними, національними та внутрішніми загрозами [10; 11]. Для цього в кожній із названих країн було розроблено відповідну законодавчу базу.

В Україні питання національних інтересів та національної безпеки регулюються вітчизняними законодавчими та нормативно-правовими актами. Основи державної політики у сфері національної безпеки викладені в концепції, стратегії та воєнній доктрині, які вводять у дію Указами Президента України. Становлення військової безпеки (оборонної політики) незалежною України як основи національної безпеки було суперечливим і непослідовним. Відмовившись в односторонньому порядку від ядерної зброї (біля 5 тис. боєголовок) та знищивши стратегічну авіацію, Україна добилась міжнародного визнання як держава другого ешелону. У цьому була своєрідна логіка, бо ядерна зброя розроблялась і створювалась за межами України, як і центри її обслуговування та контролю. Наша держава не мала виробництва збагаченого урану, як у вигляді палива, так і для воєнного застосування. За всі роки незалежності Росія прагнула встановити військово-політичний контроль над нашою державою. Деякою мірою їй це вдалось. Слід зазначити, що віддавши тактичну ядерну зброю (артилерія, ракети малого й середнього радіусу дії) Україна опинилась у програвшому становищі, не отримавши ніяких конкретних гарантій. Ряд експертів вважає, що першочергове вивезення ядерної тактичної зброї з України 1992 р. - це вдало спланована й проведена російська спецоперація. Навіть при цій ситуації Україна могла добитись прийняття до НАТО взаємін втрати свого ядерного військового потенціалу. Шанс був не продуманий, тому втрачений.

Фундаментом нормативно-правової бази захисту національних інтересів у сфері національної безпеки України, крім Стратегії, є Воєнна доктрина та пакет законів з питань безпеки й оборони. Суттєвим блоком також є документи, які визначали процедуру реалізації військово-політичного курсу України на євроатлантичну інтеграцію. Головними серед них є Хартія про особливе партнерство між Україною і НАТО 1997 р., Декларація про її доповнення від 21 серпня 2009 р., Державна програма співробітництва України з НАТО, рішення РНБОУ про Стратегію щодо Організації Північноатлантичного договору, План дій Україна - НАТО, цільові та річні національні програми.

25 травня 2015 р. Указом Президента України № 287/2015 була затверджена нова редакція Стратегії національної безпеки України. На відміну від попередніх чинна Стратегія називає Росію окупантом та агресором, державою, яка знехтувала міжнародним правом і підірвала основи міжнародної безпеки. Стратегія розроблена на період до 2020 р. і кореспондується з Угодою про асоціацію між Україною і ЄС, а також Стратегією сталого розвитку "Україна-2020". Стратегія передбачає створення нової системи забезпечення національної безпеки з максимальним рівнем сумісності Збройних сил України з країнами НАТО шляхом запровадження стандартів Північноатлантичного альянсу з досягненням довгострокової цілі входження в загальноєвропейську систему безпеки. Саме такий крок незалежній Україні гарантуватиме їй державний суверенітет і територіальну цілісність. Стратегічним партнером у глобальному масштабі України є США, про що було укладено відповідну Хартію "Україна - США" про стратегічне партнерство від 19 грудня 2008 р. Стратегія

передбачає повну відмову від співпраці з Росією в галузі оборони і безпеки. Стратегія є обов'язковою до виконання на території України, вона залишається основою для розроблення відповідної концепції сектора безпеки й оборони, воєнної доктрини, галузевих стратегій. Для реалізації Стратегії передбачено щорічно виділяти з державного бюджету 5 % ВВП на потреби сектора безпеки у оборони. Науково-експертне забезпечення покладено на Національний інститут стратегічних досліджень [12].

Слідом за Стратегією національної безпеки України у вересні 2015 р. була прийнята нова Військова доктрина. Цей документ оцінює події на сході України як військовий конфлікт, а анексію Криму як тимчасову окупацію. Доктрина визначає Російську Федерацію воєнним противником. Військова доктрина розроблена на принципах достатньої оборони й без'ядерного статусу. Документ констатує факт посилення глобальної воєнно-політичної нестабільності, активізації дестабілізуючої зовнішньої політики й політики безпеки РФ щодо України. У цих умовах Україна може розраховувати на власні сили, допомогу США, країн ЄС та НАТО. Воєнна доктрина визначає найбільш вразливі сфери в обороні України це: десантно-небезпечні ділянки Чорноморського та Азовського узбережжя, стратегічні комунікації [13].

Після Військової доктрини та Стратегії національної безпеки 4 березня 2016 р. Президент України затвердив Концепцію (систему поглядів) розвитку сектора безпеки й оборони України, яка замінила попередню Концепцію реформування і розвитку ЗС України на період до 2017 р. (2012). Концепція передбачає створення національної системи реагування на кризові ситуації. У документі визначені складові сектора безпеки й оборони, до яких відносять 17 суб'єктів (центральнодержавних органів). Концепція передбачає функціонування недержавних дослідних інституцій, що фахово опікуються проблемами безпеки й оборони. Серед найбільш реальних загроз визначено агресію Росії, дестабілізацію в Балто-Чорноморсько-Каспійському регіоні, окупацію частини Донецької та Луганської обл., нарощування військових угруповань з боку РФ на кордоні з Україною, розміщення тактичної ядерної зброї в Криму, руйнування системи міжнародної безпеки, втручання Росії у внутрішні справи України. Концепція визнає факт ведення гібридної війни проти України. Документ ставить конкретні завдання перед суб'єктами сектора безпеки й оборони у мирний, кризовий та особливий періоди. Концепцією передбачено створення національної системи територіальної самооборони. Реформування та розвиток (удосконалення) суб'єктів системи безпеки й оборони України передбачено в два етапи: до 2017 р., до 2020 р. [14].

6 червня 2016 р. Президент України ввів у дію Стратегічний оборонний бюлетень (Указ № 240/2016), розроблений МО і внесений на розгляд міністром оборони. Попередній Стратегічний бюлетень 2012 р. утратив чинність. В оборонному бюлетені Російську Федерацію визнають військово-політичним противником, який здійснив збройну агресію проти України, окупував частину території, розв'язав і підтримує збройний конфлікт на частині території Донецької і Луганської обл. Стратегічний оборонний бюлетень - дорожня карта оборонної реформи до кінця 2020 р., документ визначає стратегічні та оперативні цілі оборонної реформи. На його основі розробляються державні програми розвитку ЗСУ, інших складових оборони. У розробці документа брали участь і зарубіжні фахівці на рівні експертів Спільної робочої групи Україна-НАТО, офісу зв'язку НАТО

в Україні. Оборонний бюлетень висуває вимогу до посади міністра оборони як до найвищої цивільної посади в МО України, що повинно забезпечити демократичний цивільний контроль за силовим відомством (термін виконання до 2018 р.) [15].

Аналізуючи одинадцять Білу книгу Збройних Сил України за 2015 р., слід зробити висновок, що українська армія знаходиться на початковому (структурному) етапі свого реформування. Щорічник, як і концептуально-стратегічні акти з питань безпеки й оборони, оголошує основним військовим противником Російську Федерацію. Військові підтверджують, що отримали консультативну й дорадчу допомогу від експертів та інструкторів країн НАТО та ЄС. Після конституційного рішення про відмову від політики позаблоковості ЗСУ розпочали модернізацію за стандартами НАТО з метою досягти максимальної сумісності між підрозділами. На сьогодні такої сумісності досягли рота морської піхоти, бойова тактична команда окремого загону боротьби з підводними диверсійними силами та засобами, фрегат "Гетьман Сагайдачний", транспортний літак Іл-76 МД ВПС. На кінець 2015 р. українська армія нараховувала 250 тис. осіб, із них 204 тис. - військовослужбовці та 46 тис. - працівники ЗСУ. У зв'язку з воєнними діями на сході України в складі РНБОУ створено Воєнний кабінет, як робочий структурний орган в особливий період. За даними української сторони, на території проведення антитерористичної організації та поблизу кордону з Україною постійно перебуває 100 тис. незаконних збройних формувань та збройних сил РФ. Відновилось у повній формі державне фінансування ЗС, а також благодійна, гуманітарна й міжнародна технічна допомога, розмір якої минулого року становив 1,6 млрд грн. Структура фінансових видатків уперше наближена до практики провідних країн світу. Разом із тим, серйозних відновлювальних дій потребує Військово-морський флот України, який зосередився на охороні прибережної десантно-небезпечної зони Чорного й Азовського моря, а також гирл річок Дніпро і Дністер. Це ж стосується ВПС та ракетних військ [16].

Сьогодні вже створюється європейська стратегічна колективна протиракетна оборонна система, але наша держава не бере в ній участі, залишаючись поза зоною безпеки та між полярними інтересами США та Росії.

Відсутність України в континентальній системі колективної безпеки має свої причини, це, у першу чергу, байдужість до безпекових проблем, брак стратегічного й оперативного менеджменту, відсутність орієнтації на європейські цінності.

У цей час на Європейському континенті також формується нова система колективної регіональної безпеки, з одного боку, це НАТО і ЄС на чолі з США, з іншого - СНД і ОДКБ на чолі з Росією. Україна поки знаходиться поза нею. Російська Федерація прагне утворити військово-політичний союз із Шанхайською організацією співпраці, куди входить Китай та п'ять центральноазійських республік, на протипагу військовим організаціям НАТО в Азії, однак КНР противиться цьому. Усі сім країн ОДКБ, як і 28 держав-членів НАТО, мають схожі воєнні доктрини. В обох військово-політичних блоках уніфікований підхід до питань безпеки й оборони. В обох блоках визнані країни-лідери за їх військовим потенціалом. Усі країни-учасники ОДКБ активно співпрацюють з Північноатлантичним альянсом у рамках програми "Партнерство заради миру". Однак у питанні військової сили та спроможності між НАТО і ОДКБ існує суттєвий дисбаланс на користь першого. Обидва блоки не поспішають зближатись. На сьогодні військова політика Росії не отримує активної підтримки членів ОДКБ.

Про те, що самостійно свою безпеку Україна не захистить, свідчить і практика її військових дій в зоні АТО, і неможливість зараз деокупувати Крим. На це неодноразово вказували і вітчизняні військові фахівці, і міжнародні експерти з військової безпеки. Відмовившись в односторонньому порядку від ядерної зброї і знищивши стратегічну авіацію, наша держава, як показала реальна ситуація, залишилася без дієвої військової підтримки, яка передбачена міжнародними угодами на випадок агресії проти неї. Більше того, агресію вчинила одна з країн, яка, згідно з Будапештським меморандумом, гарантувала Україні військове невтручання в її справи й підтримку на випадок агресії проти неї інших країн. За цих умов Україна повинна стати власником високоточної зброї, ефективність якої зупинить будь-якого агресора. Вона повинна виступити ініціатором створення регіональної системи безпеки по типу Балто-Чорноморського союзу як складової європейської системи, зобов'язана підписати двосторонні та багатосторонні воєнно-політичні угоди з країнами-світовими лідерами та державами-сусідами, увійти в об'єднані системи ПРО і ППО.

Балто-Чорноморська (північ-південь) концепція, залишається актуальною для України, відповідає її економічним, політичним, оборонним інтересам, у цілому забезпечує національні інтереси держави. Це об'єднання дасть можливість диверсифікувати джерела енергоносіїв. Як ми довели у своїй попередній монографії [10], Балто-Чорноморська орієнтація жодним чином не зменшує рівноправних відносин із країнами вектора Схід-Захід, так само як не зменшує значення існуючих форматів: "Веймарського трикутника", "Вишеградської групи", ГУАМ, ЦЄІ, ОЧЕС.

Отже, без системи колективної безпеки Україна не зможе існувати. Геостратегічний вибір держави не повинен змінюватись разом зі зміною Президента чи Уряду. Таке рішення має бути закріплене в Конституції і відповідати волі народу як єдиного носія влади в демократичному суспільстві.

Закономірність геополітичного вибору в конкретних історичних умовах залежить від географічного розташування країни, внутрішньої політико-партійної ситуації, державної форми правління, економічної та військової спроможності, наявності стратегії національної безпеки, входження в колективні системи безпеки регіонального й глобального рівня, наявності та впливу єдиної політичної нації на державну стратегію.

Висновки

Таким чином, події в Україні 2014-2016 років - окупація Росією Криму, підтримка нею незаконних збройних формувань на сході України, інші здійснювані Росією форми тиску на зовнішню політику України, а також розуміння, що попередні міжнародні угоди з іншими країнами, які гарантували безпеку Україні в разі загроз її територіальній цілісності, не діють або ж діють не повною мірою, зумовили перегляд і прийняття керівництвом нашої держави базових документів, які визначають основи та стратегію її національної безпеки - Стратегію національної безпеки, Військову доктрину, Стратегічний оборонний бюлетень та Білу книгу України - 2015.

На відміну від попередніх документів, названі вище визначають серед сучасних реальних загроз та небезпек для національної безпеки України російську військово-політичну агресію та пропонують кроки щодо створення нової системи забезпечення національної безпеки з максимальним рівнем сумісності Збройних сил України з країнами НАТО шляхом запровадження

стандартів Північноатлантичного альянсу з досягненням довгострокової цілі входження в загальноєвропейську систему безпеки.

Викликає занепокоєність той факт, що сьогодні наша держава залишається поза межами існуючих систем колективної безпеки, а також на роздоріжжі щодо можливості отримання нових високоточних видів озброєння.

У цьому плані нашій державі необхідно:

- продовжити укладати двосторонні та багатосторонні військово-політичні та безпекові договори з країнами-сусідами, країнами - світовими лідерами, особливо у напрямку відновлення військово-морських сил, входження в глобальні системи ПРО та ППО. Світова новітня історія вчить, що досить ефективними військово-політичними блоками були регіональні системи. Використовуючи зарубіжний досвід, Україна може запропонувати створення регіональної Балто-Чорноморської системи безпеки за участю Польщі, Литви, Латвії, Естонії, Румунії, Туреччини, Грузії, Азербайджану, США, Великої Британії;

- активно продовжувати політико-дипломатичну роботу з посилення антиросійського проєвропейського та глобального супротиву агресивній політиці РФ;

- активізувати розробку (надбання) нових високоточних видів озброєння (ракет малої - до 500 км та середньої дальності - до 5000 км). Це не порушує існуючих міжнародних угод. Науково-технічний потенціал для цього ще є. Ефективність такої зброї досить велика і зупинить будь-якого агресора, виконає стримувальну функцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбулин В. П. Без права на покаяние / В. П. Горбулин. - Харьков : Изд. Defens Express Library і "Фоліо", 2009. - 379 с.
2. Бірюченко А. Демократичний цивільний контроль над воєнною сферою у контексті національної безпеки України : дис. ... канд. політ. наук : 21.01.01 / А. Бірюченко. - К., 2006. - 185 с.
3. Богданович В. Ю. Основи державного управління забезпечення обороноздатності України: теорія і практика : [монографія] / В. Ю. Богданович, М. Ф. Єжеев, І. В. Свида. - Львів : ЛІСВ, 2008 - 300 с.

Левик Богдан,

доктор исторических наук, Национальный университет "Львовская политехника", г. Львов

ИЗМЕНЕНИЕ ГЕОПОЛИТИЧЕСКОГО ВЫБОРА НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЫ (СОВРЕМЕННЫЙ ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)

В статье прослеживаются процессы и условия, которые привели к изменению геополитического вектора Украины во втором десятилетии XXI века. Проанализированы действующие нормативно-правовые документы по вопросам национальной безопасности и обороны, принятые украинской властью в 2015-2016 гг. Указано на стратегические просчеты из-за отсутствия Украины в европейской системе противоракетной обороны, а также в системе региональной безопасности. Акцентировано внимание на попытках России вернуть Украину в поле своих интересов. Приведен перечень вызовов, угроз и опасностей, которые реально влияют на состояние национальной безопасности нашей страны.

Ключевые слова: национальная безопасность Украины; геополитический выбор Украины; нормативно-правовые документы из сектора безопасности и обороны Украины.

Levyk Bogdan,

Doctor of Historical Sciences, National University 'Lviv Politekhnik'

CHANGE OF THE GEOPOLITICAL CHOICE OF INDEPENDENT UKRAINE (CURRENT HISTORICAL ASPECT)

The paper looks into the processes and conditions which led to the change of the geopolitical vector of Ukraine in the second decade of the 21st century. Applicable legal documents on national security and defense, adopted by

СХІД № 4 (144) липень-серпень 2016 р.

4. Вагапов В. Б. Від задекларованого нейтралітету до вимушеної позаблоковості / В. Б. Вагапов. - К. : 2012. - 152 с.

5. Дзьобань О. Національна безпека в умовах соціальних трансформацій (теоретико-методологічний аналіз) : дис. ... доктора філософ. наук : 21.03.01 / Дзьобань Олександр Петрович. - Харків, 2005. - 457 с.

6. Палій О. А. Національна безпека України в контексті євроатлантичної інтеграції : дис. ... канд. політ. наук : 21.01.01 / Палій Олександр Андрійович. - К., 2006. - 179 с.

7. Пендюра М. М. Національні інтереси - фундаментальний елемент національної безпеки України в умовах євроінтеграції / М. М. Пендюра // Держава і право. - 2004. - № 26. - С. 48-52.

8. Ситник Г. П. Державне управління національною безпекою / Г. П. Ситник. - К. : Вид-во НАДУ, 2004. - 408 с.

9. Хилько Л. Визначення загроз національній безпеці в українській теоретико-політичній думці / Л. Хилько // Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. - 2004. - № 68-69. - С. 57-60.

10. Левик Б. С. Балто-Чорноморський регіон: сучасний потенціал та перспективи : [монографія] / Б. Левик. - Маріуполь : "Східний видавничий дім", 2015. - 244 с.

11. Левик Б. С. Пострадянські республіки в умовах геополітичних викликів наприкінці XX - на початку XXI ст. : дис. ... доктора іст. наук : 07.00.02 / Левик Богдан Степанович. - Львів, 2016 - 482 с.

12. Стратегія національної безпеки України. 2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

13. Військова доктрина. 2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>.

14. Концепція розвитку сектора безпеки і оборони України. 2016 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/92/2016>.

15. Стратегічний оборонний бюлетень (Указ № 240/2016). [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/2402016-20137>.

16. Біла книга-2015. Збройні сили України. МО України. - К., 2016. - 104 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2015.pdf.

the Ukrainian authorities in 2015-2016, are analyzed, namely the National Security Strategy, the Military Doctrine, the Strategic Defense Bulletin and the White Book of Ukraine-2015. It is pointed out that, as opposed to the previous documents, the above instruments identify the Russian military-political aggression among the current justifiable threats to and dangers for national security of Ukraine and suggest some steps to develop a new national security system with the maximal level of compatibility of the Armed Forces of Ukraine with NATO countries through introducing standards of the North Atlantic Alliance and achievement of the long-term objective of joining the Common European security system. The author indicates some strategic miscalculations due to the fact that Ukraine is no part of the European anti-ballistic missile system as well as the regional security structure. It is emphasized that Russia strives to turn Ukraine into the field of its interests. There is a list of challenges, threats and dangers given, which substantively influence the national security situation of our country, some recommendations on their elimination provided. According to the author, it is necessary to:

- continue concluding bilateral and multilateral military-political as well as security agreements with the neighboring countries, the world leading states, especially in the field of restoration of maritime forces, joining the global anti-ballistic missile and air defense systems. Recent world history shows that regional systems were sufficiently effective military-political blocs. Using international experience, Ukraine may propose developing a regional Balto-Black Sea security system in partnership with Poland, Lithuania, Latvia, Estonia, Romania, Turkey, Georgia, Azerbaijan, the USA and Great Britain;
- actively pursue the political and diplomatic work aimed at strengthening anti-Russian, pro-European and global counteraction to the RF policy of aggression;
- boost the development (purchase) of new precision weapons (short-range missiles up to 500 km and intermediate-range missiles up to 5000 km). The above breaks no current international agreements. The country still has a scientific and technical potential required for the purpose. The efficiency of such weapons is rather high and will stop any aggressor as well as serve a deterrence function.

Key words: national security of Ukraine; geopolitical choice of Ukraine; legal documents in the security and defense sector of Ukraine.

REFERENCES

1. Gorbulin, V.P. (2009), Without the right to repentance, *Defens Express Librery Publishig - Folio Publishig*, 379 p. (rus).
2. Biryuchenko, A. (2006), *Democratic civilian control over the military in the context of national security of Ukraine*, Thesis for the degree of candidate of political sciences in specialty 21.01.01 «National Security State», Kyiv, 185 p. (ukr).
3. Bogdanovytz, V.Y. and Yezheyev, N.F. and Svyda, I.V. (2008), Basics of government to ensure the defense of Ukraine: Theory and Practice, *LISV Press*, Lviv, 300 p. (ukr).
4. Vahapov, V.B. (2012), The declared neutrality forced to neutrality, *W.p.*, Kyiv, 152 p. (ukr).
5. Dzoban, O. P. (2005), *National security in terms of social transformations (theoretical and methodological analysis)*, Thesis for the degree of doctor of political sciences in specialty 21.03.01 «Humanitarian and political security of the state», Kharkiv, 457 p. (ukr)
6. Paliy, O. O. (2006), *National Security of Ukraine in the context of Euro-Atlantic integration* Thesis for the degree of candidate of political sciences in specialty 21.01.01 «National Security State», Kyiv, 179 p. (ukr).
7. Pendyura, M. M. (2004), National interests - a fundamental element of national security of Ukraine in terms of European integration, *State and Law*, № 26, 48-52 (ukr).
8. Sytnyk, G.P. (2004), Public administration national security, *NAPA Press*, Kyiv, 408 p. (ukr).
9. Khylyko, L. (2004), Determination threats to national security in the Ukrainian theoretical and political thought, *Bulletin of Kiev National University Taras Shevchenko*, № 68-69, 57-60 (ukr).
10. Levyk, B.S. (2015), Baltic-Black Sea Region: current capacity and prospects, *East Publishing House*, Mariupol, 244 p. (ukr).
11. Levyk, B.S. (2016), *Former Soviet republics in terms of geopolitical challenges XX-end of XXI century*, Thesis for the degree of doctor of historical sciences in specialty 07.00.02 «World History», Lviv, 482 p. (ukr).
12. National Security Strategy of Ukraine (2015), available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
13. The Military Doctrine (2015), available at: <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>.
14. The concept of defense and security sector of Ukraine (2016), available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/92/2016>.
15. Strategic Defence Bulletin (Decree № 240/2016), available at: <http://www.president.gov.ua/documents/2402016-20137>.
16. White Paper 2015. Armed Forces of Ukraine. Ministry of Defence Ukraine (2016), available at: http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2015.pdf.

© Левик Богдан

Надійшла до редакції 04.08.2016